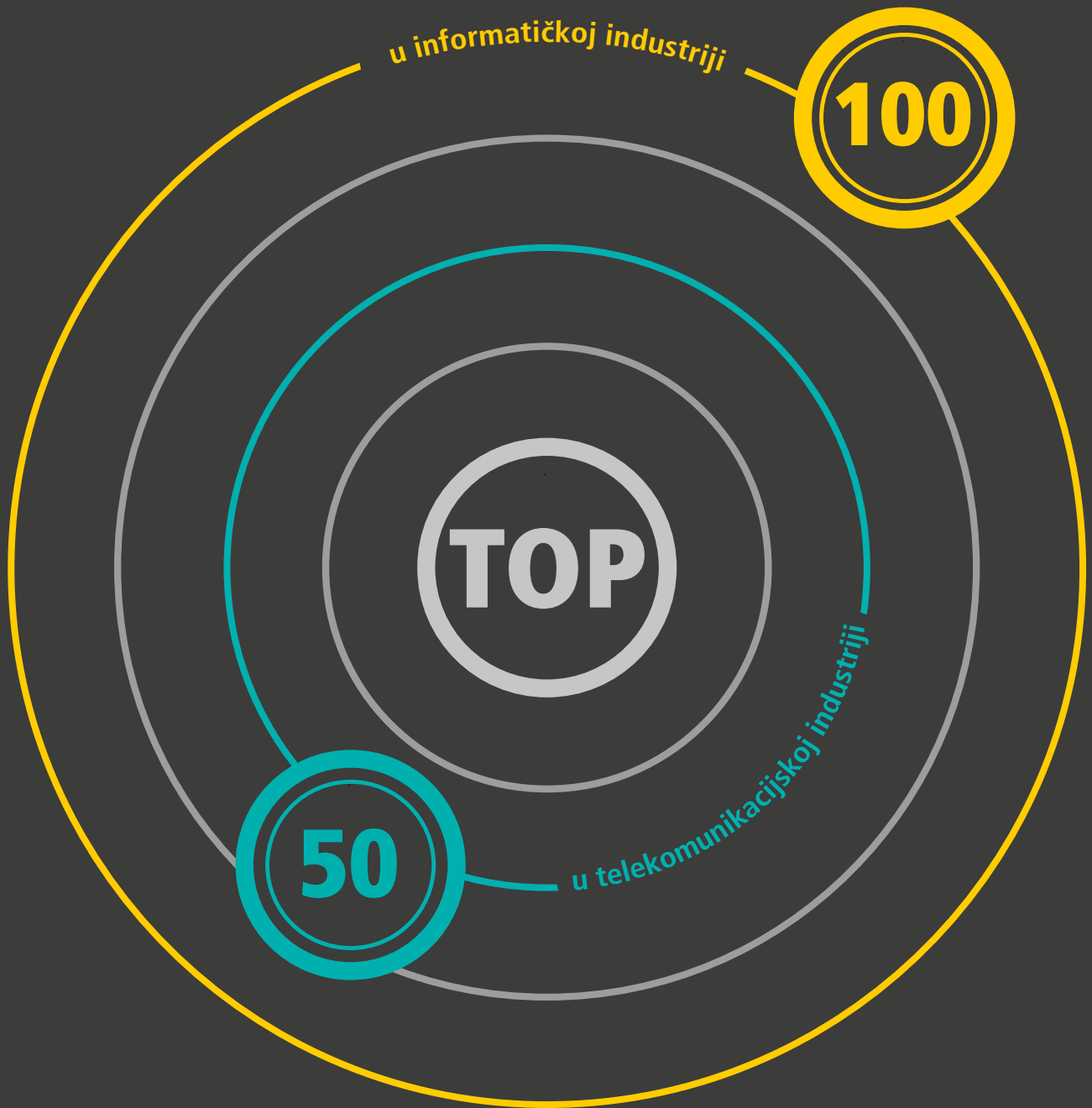

^einfoTrend

POSEBNI PRILOG

Povratak u 2006.

Informatika i telekomunikacije, kao dva zasebna segmenta ICT industrije, bilježe različite trendove s obzirom na kretanje prihoda u posljednjim dvjema godinama: i dok je prihod IT tvrtki ostao isti, rezultat sektora telekomunikacija je za 11,6% lošiji nego prije godinu dana.

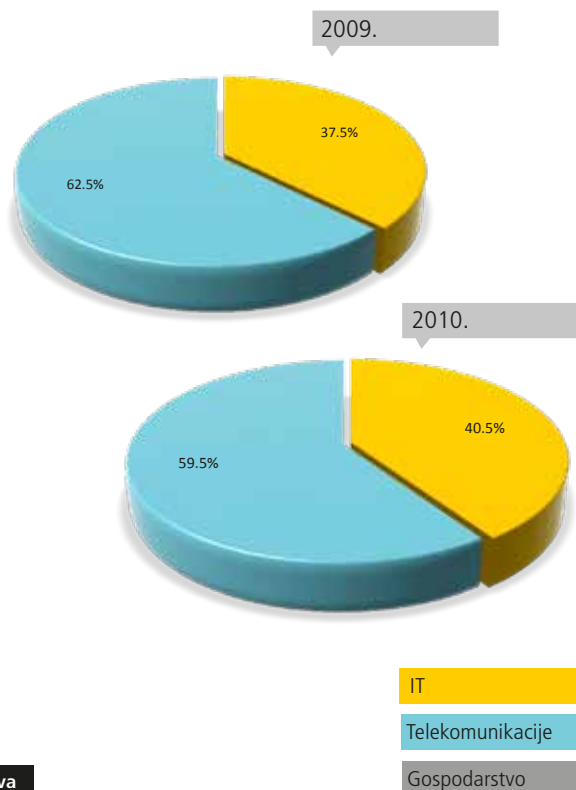
Ukupan prihod svih hrvatskih tvrtki koje su se bavile nekom djelatnošću iz područja informacijskih tehnologija i telekomunikacija dosegao je tijekom 2010. godine 27,65 milijardi kuna. U usporedbi s prihodom godinu dana prije, navedena brojka predstavlja pad od 7,2%.

Spomenute trendove koji su donijeli rast udjela IT tvrtki uz istovremeni pad udjela telekomunikacijskih tvrtki u ukupnome prihodu ICT sektora možda najbolje oslikava sljedeći grafikon. (slika 1)

Zajedničko za oba segmenta jest da su se s obzirom na razinu prihoda vratili četiri koraka unazad, odnosno točno na ono što su imali 2006. Razlika je jedino u tome što se cjelokupan pad prihoda IT tvrtki dogodio tijekom 2009., dok su se muke po telekomunikacijskom segmentu rastegle na dvije godine. Mislimo da je takav trend u telekomunikacijama posljedica uvođenja posebnoga poreza na mobilnu telekomunikaciju točno na polovini 2009., zbog čega su se njegovi stvarni učinci odrazili na rezultatima za dvije kalendarske godine. Usporedbu trendova rasta prihoda dvaju segmenata hrvatskoga ICT sektora (u odnosu na konjunkturu nacionalnoga gospodarstva) prikazuje slika 2.

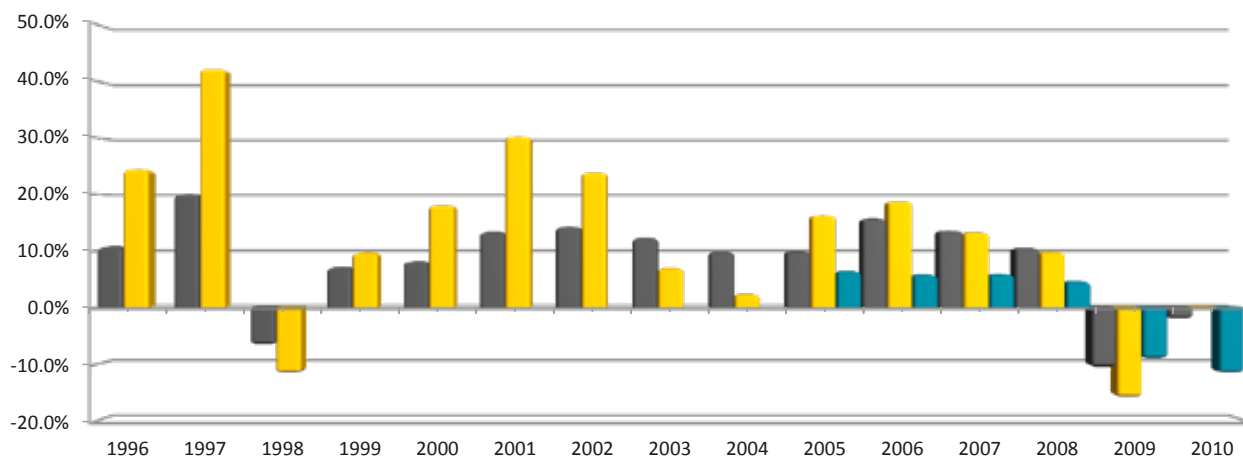
Slika 1

Udio pojedinih segmenata u ukupnome prihodu hrvatskih ICT tvrtki, usporedba rezultata za godine 2009. i 2010.

Slika 2

Rast ukupnoga prihoda ICT industrije i ukupnoga gospodarstva (nefinancijski sektor), 1996.-2010. (godišnje stope rasta)

Izgubljena *nova* devetina prihoda

Posljednjega dana 2010. u Hrvatskoj je postojala i djelovala 261 telekomunikacijska tvrtka. Broj subjekata koji su sukladno nacionalnoj klasifikaciji bili registrirani za “djelatnosti žičane komunikacije”, “djelatnosti bežične komunikacije” i “proizvodnju komunikacijske opreme” bio je nešto veći od gore spomenutoga. Ipak, u toj se skupini skriva i određen broj onih koji su se zapravo bavili građevinarstvom, računalnim programiranjem, iznajmljivanjem apartmana turistima, ili nekom drugom djelatnošću koja nema nikakve veze s telekomunikacijama. S druge strane, identificirali smo i jedan dio onih koji službeno nisu bili registrirani za obavljanje telekomunikacijske djelatnosti, ali su je ipak obavljali.

Broj je telekomunikacijskih tvrtki u Hrvatskoj u godinu dana smanjen za točno 25 u apsolutnome, odnosno, 8.7% u relativnome iznosu. Broj sudionika telekomunikacijskoga sektora i dalje ostaje malen, što je izravna posljedica šezdesetogodišnje tendencije k monopolizaciji i koncentraciji toga dijela gospodarstva.

Spomenute su tvrtke tijekom 2010. ostvarile ukupan prihod u iznosu od 16,46 milijardi kuna. Usporedba s ukupnim prihodom ostvarenim tijekom prethodne godine otkriva kako je riječ o vrlo znatnome smanjenju od 11,6%. Taj pad, jednako kao i gore spomenuto smanjenje broja aktivnih telekomunikacijskih tvrtki, u najvećoj je mjeri posljedica ekonomske krize u kojoj se nalazi cjelokupno hrvatsko gospodarstvo.

Za razliku od prijašnjih analiza u kojima su prihodi najvećega mobilnoga operatora T-Mobile bili prikazani zasebno od prihoda tvrtke majke Hrvatskoga Telekomu, ovogodišnje tablice prikazuju konsolidirani ukupan prihod tvrtke. Izravna je to posljedica reintegracije koju je ta tvrtka provela na početku 2010. po uzoru na svojega većinskoga vlasnika njemačkoga Deutsche Telekomu.

Iz strukture prihoda moguće je iščitati nastavak dominacije velikih tvrtki. Tako je najveća hrvatska telekomunikacijska tvrtka sama ostvarila veći prihod nego svi ostali sudionici zajedno, tri su

najveće tvrtke bile zaslužne za gotovo četiri petine ukupnoga prihoda, dok je pet najvećih generiralo gotovo 90% ukupnoga prihoda telekomunikacijskoga sektora! Ipak, potrebno je istaknuti da se već nekoliko godina zaredom spomenuti omjeri smanjuju. Tako je, primjerice, udio dviju najvećih tvrtki u godinu dana smanjen za dva, a u dvije godine za tri postotna poena. Smatramo da je to izravna posljedica liberalizacije tržišta telekomunikacijskih usluga, zbog koje se u igru uključuju novi i sve uspješniji pružatelji telekomunikacijskih usluga.

Tijekom 2010. telekomunikacijski je sektor priskrbio dobit u iznosu od 2,57 milijardi kuna, što u odnosu na prijašnju godinu predstavlja smanjenje od 11,7%. Budući da je Hrvatski Telekom sam ostvario 72,4%, a zajedno s VIPnetom čak 94,1% od ukupne dobiti, spomenuti je pad u najvećoj mjeri posljedica pada dobiti dvaju najvećih hrvatskih operatora i to za približno jednu desetinu. Ostale tvrtke bilježe vrlo različite trendove, od drastičnih padova (Ericsson Nikola Tesla i Mobis Electronic), do izrazitih povećanja (Voljatel). Na koncu, ipak prevladavaju negativne stope rasta što je, obzirom na recesijsko okruženje, i bilo očekivano.

Broj je zaposlenih u telekomunikacijskim tvrtkama pao sa 10.718, koliko je zabilježeno krajem 2009., na 10.592 na kraju 2010. Dakle, pad broja zaposlenih od 1.2% bio je znatno manji u usporedbi s padom prihoda i dobiti telekomunikacijskih tvrtki. Objašnjenje je sljedeće: tri najveća poslodavca u telekomunikacijskome sektoru, Hrvatski Telekom, Ericsson Nikola Tesla i VIPnet, smanjili su broj svojih zaposlenika za 2,1%. Kako te tri tvrtke zapošljavaju gotovo četiri petine od ukupnoga broja radnika u telekomunikacijskome sektoru, njihov je utjecaj na ukupan trend presudan. Drugim riječima, postotak promjene broja zaposlenih i nije mogao biti puno različit od njihovoga kombiniranoga rezultata, osim možda u slučaju da su ostale tvrtke prepolovile ili udvostručile broj zaposlenih.

50 najvećih hrvatske telekomunikacijske industrije

Tijekom 2010. pedeset najvećih telekomunikacijskih tvrtki generiralo je prihod u iznosu od 16,37 milijardi kuna, ostvarilo dobit u iznosu od 2,57 milijardi kuna te zapošljavalo 10.141 radnika. Usporedimo li navedene brojke s ukupnim prihodom, dobiti i brojem zaposlenih cijeloga telekomunikacijskoga sektora, vidjet ćemo

koliko su razmjeri prevlasti pedeset najvećih: najveće su tvrtke ostvarile 99,4% od ukupnoga prihoda, 99,8% dobiti te zapošljavale 95,7% od ukupnoga broja zaposlenih*. Navedeni su se omjeri pokazali iznimno stabilnima tijekom prethodnih nekoliko godina, što vodi k zaključku da se stečene pozicije teško gube, a možda još i

*broj zaposlenih izračunat je na temelju radnih sati.

Tablica 1.

NAJVEĆIH 50 POREDANIH PO UKUPNOM PRIHODU U PADAJUĆEM PORETKU

Rang	Naziv	UKUPNI PRIHOD		DOBIT NAKON POREZA		BROJ ZAPOSLENIH	
		2009	2010	2009	2010	2009	2010
1	Hrvatski Telekom d.d.	9,897,433,339	8,325,514,959	2,059,354,644	1,864,032,217	5,902	5,773
2	VIPnet d.o.o.	3,611,547,857	3,453,749,158	612,089,376	557,166,604	966	961
3	ERICSSON NIKOLA TESLA D.D.	1,479,228,989	1,275,681,480	128,447,089	24,061,618	1,616	1,575
4	TELE2 d.o.o.	874,491,579	996,358,584	-	-	90	99
5	OT-OPTIMA TELEKOM D.D.	458,377,828	455,211,581	-	-	197	192
6	NOKIA SIEMENS NETWORKS d.o.o.	492,204,753	302,966,914	-	1,020,034	129	120
7	B.net Hrvatska d.o.o.	186,140,160	244,342,804	-	11,865,611	168	182
8	Metronet telekomunikacije d.d.	213,193,698	244,103,987	-	-	186	215
9	MOBIS-ELECTRONIC D.O.O.	-	-	-	-	-	-
10	Vipnet usluge d.o.o	171,372,391	176,403,683	63,909,194	74,699,000	117	99
11	H1 Telekom d.d.	115,080,895	136,786,715	-	-	137	133
12	VOLJATEL d.o.o.	29,885,416	83,352,730	3,367,167	6,273,113	10	16
13	MMM AGRAMSERVIS D.O.O	92,900,136	67,152,341	3,590,612	4,115,874	41	49
14	ITerATIO d.d.	-	-	-	-	-	-
15	NTH Media d.o.o.	52,138,859	52,762,417	167,896	203,664	104	140
16	AMIS TELEKOM d.o.o.	39,768,708	45,067,256	-	291,716	54	61
17	ELEKTROKEM d.o.o.	35,221,639	29,126,797	4,223,575	5,328,637	75	64
18	MARGENTO TEHNOLOGIJE d.o.o.	5,798,703	28,895,596	210,453	169,830	0	5
19	RETEL D.O.O.	20,119,335	21,436,901	742,395	783,092	48	47
20	OPTIMA OSN-INŽENJERING d.o.o.	28,230,299	19,500,070	183,764	113,868	17	17
21	ORBIS TELEKOM d.o.o.	10,993,410	14,035,764	102,200	154,313	13	13
22	MICRO-LINK d.o.o.	13,882,106	12,752,363	2,005,571	1,156,190	17	17
23	STEINER d.o.o.	15,782,535	11,192,478	1,191,735	-	30	24
24	G.S. TELEKOM d.o.o.	-	-	-	-	-	-
25	NOKIA CROATIA D.O.O.	8,962,283	8,578,287	146,766	49,236	8	8
26	T.E.L.E. TIM d.o.o.	10,237,729	8,070,828	447,385	109,622	27	30
27	ORANGE BUSINESS HRVATSKA D.O.O.	6,051,602	7,963,692	-	917,470	-	-
28	AT&T GLOBAL NETWORK SERVICES HRVATSKA D.O.O.	9,021,121	6,862,983	120,145	30,885	-	-
29	Alcatel-Lucent Hrvatska d.o.o.	5,486,934	6,217,659	-	500,075	3	2
30	BEL TEL d.o.o.	6,506,842	5,938,517	97,339	6,918	19	24
31	OPTIKA KABEL TV d.o.o.	4,670,994	5,916,250	265,740	200,727	10	10
32	KOM - SAT d.o.o.	6,200,708	4,659,574	1,015,178	0	24	26
33	AUDIO VIDEO TREND D.O.O.	2,840,529	4,538,528	81,794	814,765	1	2
34	AKTON d.o.o.	4,668,834	4,478,390	292,479	24,047	3	4
35	VATEL d.o.o. za telekomunikacije, elektroniku i usluge	6,798,982	4,327,097	-	-	13	12
36	BVfon d.o.o.	3,756,840	4,283,633	-	-	1	1
37	VIA TEL d.o.o.	4,158,933	3,925,205	891,360	313,071	5	5
38	TELCOMPACT d.o.o.	4,118,687	3,876,999	766,233	564,642	8	9
39	ZDENKO d.o.o.	2,925,249	3,860,357	377,478	628,279	15	19
40	MOBISTAR D.O.O.	3,837,722	3,838,955	470,034	346,236	1	1
41	TELECRON D.O.O.	4,598,880	3,662,205	171,330	90,894	5	5
42	HALO NET D.O.O.	4,874,615	3,316,993	410,663	4,352	10	10
43	STEINER TELEKOMUNIKACIJE d.o.o.	2,898,437	3,202,578	85,337	119,082	6	7
44	JetStream Hrvatska d.o.o.	1,722,833	3,077,438	426,320	1,284,139	0	0
45	LUMISS d.o.o.	2,868,261	3,058,358	33,626	3,667	11	12
46	MOBILISIS D.O.O.	1,612,760	2,987,526	168,231	7,826	2	11
47	TIMCOM D.O.O.	2,370,789	2,939,522	175,762	120,761	4	4
48	PRIMATEL D.O.O.	1,684,217	2,866,725	-	535,853	4	2
49	IstraCom d.o.o.	3,070,013	2,804,172	12,722	-	5	4
50	TELEMONT D.O.O.	3,665,627	2,505,349	171,519	-	16	15
UKUPNO		17,963,403,056	16,114,152,398	2,886,213,112	2,558,107,928	10,118	10,025

teže dobivaju. Također je bitno istaknuti da pedeset najvećih slijedi trendove čiju smo prisutnost ustvrdili analizirajući cjelokupno tržište: njihovi se prihodi, dobit i broj zaposlenih smanjuju, s time da su prve dvije kategorije potonule za približno 12%, dok je broj zaposlenih smanjen po znatno manjoj stopi od oko 1%.

Za plasman u ovogodišnji TOP 50 bilo je potrebno ostvariti prihode od oko 2,5 milijuna kuna. Uzimajući u obzir da je 2008. i 2009. letvica bila postavljena na razinu od približno 3,5 milijuna kuna, očito je da su se uvjeti u samo godinu dana drastično srozali. To je s jedne strane posljedica recesije koja je dovela do smanjenja prihoda kod većine sudionika tržišta, ali i konsolidacije među operaterima koja je rezultirala nestankom s liste tvrtki poput Iskon Interneta, Vodatela, Adriatic Kabela i DCM-a, odnosno nacionalnih operatera koji su generirali vrlo visoke prihode.

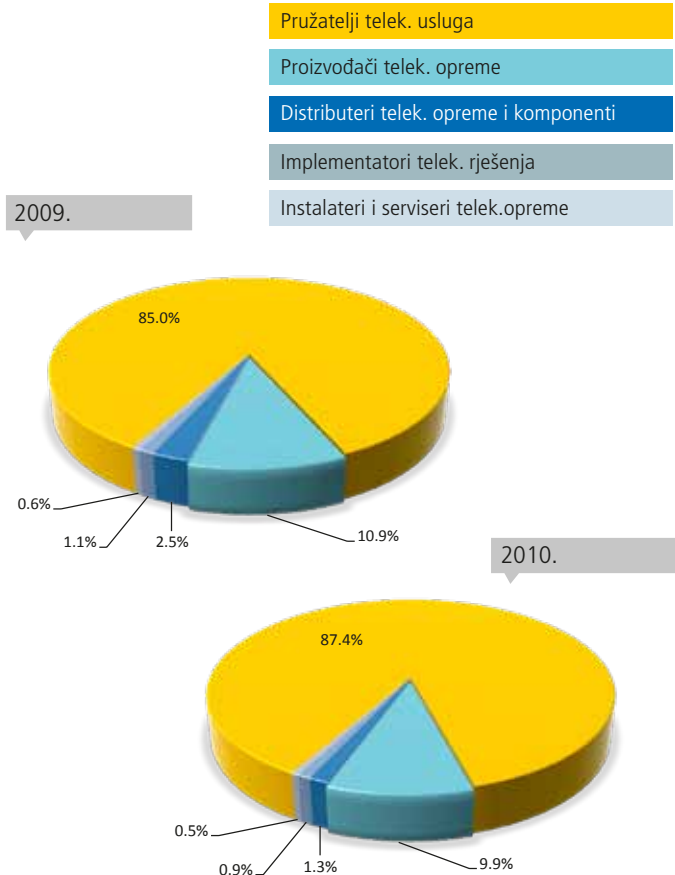
Tablica 1. donosi popis pedeset najvećih hrvatskih telekomunikacijskih tvrtki rangiranih prema prihodu ostvarenom tijekom prošle godine. Tablica također sadržava informacije o ostvarenoj dobiti nakon oporezivanja i broju djelatnika zaposlenih u tim tvrtkama na kraju prošle godine. Pridružene informacije o prihodu, dobiti i broju zaposlenika za 2009. omogućavaju usporedbe.

Popis pedeset najvećih po iskazanoj dobiti u mnogome se razlikuje od one po prihodu jer se neki od najvećih operatera uopće ne nalaze na popisu najvećih po dobiti. Objašnjenje se krije u činjenici da su prihodi tvrtki Tele2, Optima Telekom, Metronet i H1 Telekom (barem većim dijelom) prošle godine još uvijek bili manji od troškova poslovanja. Za plasman među 50 najvećih bilo je potrebno iskazati tek 67.000 kuna dobiti, dvostruko manje nego prethodne godine.

S obzirom na prevladavajući oblik djelatnosti pedeset najvećih hrvatskih telekomunikacijskih tvrtki moguće ih je razdijeliti na pet skupina: pružatelje telekomunikacijskih usluga, proizvođače telekomunikacijske opreme, distributere telekomunikacijske opreme i komponenti, implementatore telekomunikacijskih rješenja te instalatere telekomunikacijske opreme. Takva nam razdioba pruža informacije o udjelu pojedinih kategorija poslovnih subjekata u ukupnome prihodu koje je pedeset najvećih ostvarilo tijekom 2010. Kao potpora analizi, slika 1. nudi i informaciju o razdiobi prihoda između tih šest segmenata u prethodnoj kalendarskoj godini.

Slika 1.

Udio pojedinih segmenata u ukupnome prihodu TOP 50 hrvatskih telekomunikacijskih tvrtki, usporedba rezultata za godine 2009. i 2010.

Tablica 1.1.

Abecedni popis najvećih 50 po ukupnom prihodu

Rang	Naziv
34	AKTON d.o.o.
29	Alcatel-Lucent Hrvatska d.o.o.
16	AMIS TELEKOM d.o.o.
28	AT&T GLOBAL NETWORK SERVICES HRVATSKA D.O.O.
33	AUDIO VIDEO TREND D.O.O.
7	B.net Hrvatska d.o.o.
30	BEL TEL d.o.o.
36	BVfon d.o.o.
17	ELEKTROKEM d.o.o.
3	ERICSSON NIKOLA TESLA D.D.
24	G.S. TELEKOM d.o.o.
11	H1 Telekom d.d.
42	HALO NET D.O.O.
1	Hrvatski Telekom d.d.
49	IstraCom d.o.o.
14	ITerATIO d.d.
44	JetStream Hrvatska d.o.o.
32	KOM - SAT d.o.o.
45	LUMISS d.o.o.
18	MARGENTO TEHNOLOGIJE d.o.o.
8	Metronet telekomunikacije d.d.
22	MICRO-LINK d.o.o.
13	MMM AGRAMSERVIS D.O.O
46	MOBILISIS D.O.O.
9	MOBIS-ELECTRONIC D.O.O.
40	MOBISTAR D.O.O.
25	NOKIA CROATIA D.O.O.
6	NOKIA SIEMENS NETWORKS d.o.o.
15	NTH Media d.o.o.
31	OPTIKA KABEL TV d.o.o.
20	OPTIMA OSN - INŽENJERING D.O.O
27	ORANGE BUSINESS HRVATSKA D.O.O.
21	ORBIS TELEKOM d.o.o.
5	OT-OPTIMA TELEKOM D.D.
48	PRIMATEL D.O.O.
19	RETEL D.O.O.
23	STEINER d.o.o.
43	STEINER TELEKOMUNIKACIJE d.o.o.
26	T.E.L.E. TIM d.o.o.
38	TELCOMPACT d.o.o.
4	TELE2 d.o.o.
41	TELECRON D.O.O.
50	TELEMONT D.O.O.
47	TIMCOM D.O.O.
35	VATEL d.o.o. za telekomunikacije, elektroniku i usluge
37	VIA TEL d.o.o.
2	VIPnet d.o.o.
10	Vipnet usluge d.o.o
12	VOLJATEL d.o.o.
39	ZDENKO d.o.o.

Tablica 2.

50 najvećih po dobiti prije oporezivanja 2010
(iznos u kunama)

Rang	NAZIV	Dobit 2010	Rang po Ukupnom Prihodu 2010	Rang po broju zaposlenih 2010
1	Hrvatski Telekom d.d.	1,864,032,217	1	1
2	VIPnet d.o.o.	557,166,604	2	3
3	Vipnet usluge d.o.o	74,699,000	10	10
4	ERICSSON NIKOLA TESLA D.D.	24,061,618	3	2
5	B.net Hrvatska d.o.o.	11,865,611	7	6
6	ITeRATIO d.d.	-	14	19
7	VOLJATEL d.o.o.	6,273,113	12	22
8	ELEKTROKEM d.o.o.	5,328,637	17	12
9	MMM AGRAMSERVIS D.O.O	4,115,874	13	14
10	MOBIS-ELECTRONIC D.O.O.	-	9	17
11	JetStream Hrvatska d.o.o.	1,284,139	44	38
12	MICRO-LINK d.o.o.	1,156,190	22	21
13	NOKIA SIEMENS NETWORKS d.o.o.	1,020,034	6	9
14	ORANGE BUSINESS HRVATSKA D.O.O.	917,470	27	38
15	AUDIO VIDEO TREND D.O.O.	814,765	33	36
16	RETEL D.O.O.	783,092	19	15
17	ZDENKO d.o.o.	628,279	39	19
18	TELCOMPACT d.o.o.	564,642	38	29
19	PRIMATEL D.O.O.	535,853	48	36
20	Alcatel-Lucent Hrvatska d.o.o.	500,075	29	36
21	KONEKTIRA d.o.o.	419,005	74	36
22	KRK SISTEMI d.o.o.	408,178	76	36
23	MOBISTAR D.O.O.	346,236	40	37
24	Kate-kom d.o.o.	317,508	116	34
25	VIA TEL d.o.o.	313,071	37	33
26	-	-	-	-
27	AMIS TELEKOM d.o.o.	291,716	16	13
28	SIOL d.o.o.	290,006	62	38
29	TELEMONT d.o.o.	249,368	72	35
30	-	-	-	-
31	POTIOR LG d.o.o	225,132	106	37
32	NTH Media d.o.o.	203,664	15	7
33	OPTIKA KABEL TV d.o.o.	200,727	31	28
34	MARGENTO TEHNOLOGIJE d.o.o.	169,830	18	33
35	ORBIS TELEKOM d.o.o.	154,313	21	25
36	INFO LIDER d.o.o.	-	60	24
37	TELING D.O.O.	143,560	86	36
38	NIT - NET DOO	136,325	158	36
39	TIM MEDIA d.o.o.	-	84	25
40	TIMCOM D.O.O.	120,761	47	34
41	STEINER TELEKOMUNIKACIJE d.o.o.	119,082	43	31
42	OPTIMA OSN-INŽENJERING D.O.O	113,868	20	21
43	T.E.L.E. TIM d.o.o.	109,622	26	16
44	TERRAKOM d.o.o.	95,752	104	30
45	TELECRON D.O.O.	90,894	41	33
46	G.S. TELEKOM d.o.o.	-	24	11
47	MODUL MREŽA D.O.O.	77,855	69	25
48	TENEO-GRUPA d.o.o.	70,860	99	37
49	FENICE TELEKOM GRUPA d. o. o.	69,452	94	37
50	EURO TRONIK d.o.o.	66,932	117	38

Abecedni popis najvećih 50
po dobiti

Tablica 2.1.

Rang	NAZIV
20	Alcatel-Lucent Hrvatska d.o.o.
27	AMIS TELEKOM d.o.o.
15	AUDIO VIDEO TREND D.O.O.
5	B.net Hrvatska d.o.o.
8	ELEKTROKEM d.o.o.
4	ERICSSON NIKOLA TESLA D.D.
50	EURO TRONIK d.o.o.
49	FENICE TELEKOM GRUPA d. o. o.
46	G.S. TELEKOM d.o.o.
1	Hrvatski Telekom d.d.
36	INFO LIDER d.o.o.
6	ITeRATIO d.d.
11	JetStream Hrvatska d.o.o.
24	Kate-kom d.o.o.
21	KONEKTIRA d.o.o.
22	KRK SISTEMI d.o.o.
34	MARGENTO TEHNOLOGIJE d.o.o.
12	MICRO-LINK d.o.o.
9	MMM AGRAMSERVIS D.O.O
10	MOBIS-ELECTRONIC D.O.O.
23	MOBISTAR D.O.O.
47	MODUL MREŽA D.O.O.
38	NIT - NET DOO
13	NOKIA SIEMENS NETWORKS d.o.o.
32	NTH Media d.o.o.
33	OPTIKA KABEL TV d.o.o.
42	OPTIMA OSN-INŽENJERING D.O.O
14	ORANGE BUSINESS HRVATSKA D.O.O.
35	ORBIS TELEKOM d.o.o.
31	POTIOR LG d.o.o
19	PRIMATEL D.O.O.
16	RETEL D.O.O.
28	SIOL d.o.o.
41	STEINER TELEKOMUNIKACIJE d.o.o.
43	T.E.L.E. TIM d.o.o.
18	TELCOMPACT d.o.o.
45	TELECRON D.O.O.
29	TELEMONT d.o.o.
37	TELING D.O.O.
48	TENEO-GRUPA d.o.o.
44	TERRAKOM d.o.o.
39	TIM MEDIA d.o.o.
40	TIMCOM D.O.O.
25	VIA TEL d.o.o.
2	VIPnet d.o.o.
3	Vipnet usluge d.o.o
7	VOLJATEL d.o.o.
17	ZDENKO d.o.o.

Tijekom analizirane godine svi su segmenti telekomunikacijskoga sektora zabilježili pad. Stoga nam promjene udjela prikazane na gornjem grafikonu pokazuju je li prihod nekoga segmenta padao brže ili sporije od prosječne stope pada cijeloga sektora. Pružatelji telekomunikacijskih usluga jedini su padali sporije od prosjeka, što je rezultiralo povećanjem njihova udjela u ukupnome prihodu za 2,4 postotna poena. S druge strane, segment je distributera telekomunikacijske opreme imao izrazito tešku godinu: prihodi su se tih tvrtki prepolovili, a ista se stvar dogodila i njihovomu tržišnomu udjelu.

Sljedećih pet poglavlja (uz isto toliko pripadajućih tablica) donosi rang liste najvećih sudionika unutar pojedinih segmenata hrvatskoga telekomunikacijskoga tržišta. Osim podataka o ukupnome prihodu, tablice donose i stope njegovoga rasta u usporedbi s rezultatom iz

prethodne godine, kao i kvocijente prihoda i broja zaposlenih radnika.

Tablica 2.2.

Promjene poslovnih rezultata na zahtjev tvrtke

Rang	Naziv	PRIHOD	DOBIT	BROJ ZAPOSLENIH
		2010	2010	2010
1	VIPnet d.o.o.	3,453,749,158	554,359,123	961
2	ERICSSON NIKOLA TESLA D.D.	1,275,681,480	24,061,618	1,575
3	OT-OPTIMA TELEKOM D.D.	454,580,628	-	186
4	NOKIA SIEMENS NETWORKS d.o.o.	307,869,096	7,322,662	124
5	Vipnet usluge d.o.o	176,403,683	74,757,680	99
6	KOM - SAT d.o.o.	4,659,574	-	30
7	VATEL d.o.o. za telekomunikacije, elektroniku i usluge	4,327,097	-	11

Tko je što?

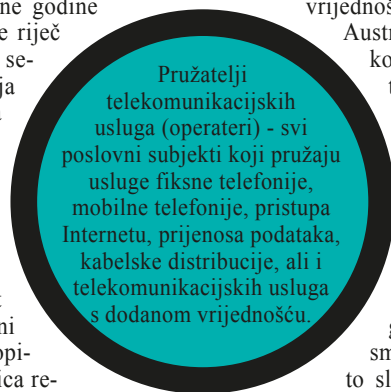
Proizvođači telekomunikacijskih usluga

Protekle je godine ovaj segment zabilježio smanjenje prihoda od 9,0%. S jedne strane, operatori mogu biti nezadovoljni jer je zabilježena stopa nešto veća od one iz prethodne godine (7,7%), a s druge bi trebali biti zadovoljni jer je riječ o daleko najmanjem padu u usporedbi s ostalim segmentima. Pad je posljedica smanjenja korištenja usluga do kojega je došlo zbog povećanja cijena usluga (neizravno, kroz modifikacije obračunskih jedinica, a sve zbog uvođenja dodatnoga nameta na korištenje mobilnih glasovnih i podatkovnih usluga) i smanjenja kupovne moći građana zbog ubiranja posebnoga tzv. kriznoga poreza na osobne dohotke i povećane nezaposlenosti.

Broj je operatora u ovogodišnjih pedeset najvećih smanjen za tri tvrtke. U gornjoj polovini ljestvice najveće promjene uključuju odlazak s popisa tvrtki T-Mobile i Iskon Internet, što je posljedica re-integracije, odnosno, konsolidacije poslovanja Hrvatskoga Telekomu. Donji je dio ljestvice svjedočio nešto većim izmjenama jer su s popisa isпали Croatel, KDS, Tango komunikacije i VoIP te-

lekom, dok su se na njega plasirale tvrtke NTH Media (prodavatelj mobilnih aplikacija i ostalih telekomunikacijskih usluga s dodanom vrijednošću), JetStream Hrvatska (podružnica Telekom Austrije koja se bavi pružanjem veleprodajnih telekomunikacijskih usluga) i Primatel (fiksni alternativni operator).

Ukupna se dobit operatora smanjila u odnosu na prijašnju godinu za 8,2%. I broj je zaposlenih smanjen, ali u znatno manjem postotku nego prihod ili dobit. Tijekom 2010. najveća su 24 operatora otpustila pedesetak zaposlenih, odnosno smanjila njihov broj za 0,7%. Sve u svem, brojke pokazuju da su operatori najbolje pregrmjeli prošlu tešku kriznu godinu jer su njihovi prihodi, dobit i zaposleni smanjeni po znatno nižim stopama nego što je to slučaj kod drugih segmenata. Rezultat toga jest jačanje razmjernoga značaja toga segmenta koji sada nadzire 87% prihoda, 98% dobiti i zapošljava 78% od ukupnoga broja radnika u hrvatskome telekomunikacijskome sektoru. Tab.3. 1.

Tablica 3.1.

Članovi TOP 50 hrvatskih telekomunikacijskih tvrtki, segment pružatelja telekomunikacijskih usluga

Rang	Naziv	UKUPNI PRIHOD		RAST PRIHODA	DOBIT NAKON POREZA		BROJ ZAPOSLENIH		PRIHOD PO ZAPOSLENOM
		2009	2010	2009/2010	2009	2010	2009	2010	2010
1	Hrvatski Telekom d.d.	9,897,433,339	8,325,514,959	-15.9%	2,059,354,644	1,864,032,217	5,902	5,773	1,442,147
2	VIPnet d.o.o.	3,611,547,857	3,453,749,158	-4.4%	612,089,376	557,166,604	966	961	3,593,912
3	TELE2 d.o.o.	874,491,579	996,358,584	13.9%	-	-	90	99	10,064,228
4	OT-OPTIMA TELEKOM D.D.	458,377,828	455,211,581	-0.7%	-	-	197	192	2,370,894
5	B.net Hrvatska d.o.o.	186,140,160	244,342,804	31.3%	-	11,865,611	168	182	1,342,543
6	Metronet telekomunikacije d.d.	213,193,698	244,103,987	14.5%	-	-	186	215	1,135,367
7	Vipnet usluge d.o.o	171,372,391	176,403,683	2.9%	63,909,194	74,699,000	117	99	1,781,855
8	H1 Telekom d.d.	115,080,895	136,786,715	18.9%	-	-	137	133	1,028,472
9	VOLJATEL d.o.o.	29,885,416	83,352,730	178.9%	3,367,167	6,273,113	10	16	5,209,546
10	NTH Media d.o.o.	52,138,859	52,762,417	1.2%	167,896	203,664	104	140	376,874
11	AMIS TELEKOM d.o.o.	39,768,708	45,067,256	13.3%	-	291,716	54	61	738,807
12	MARGENTO TEHNOLOGIJE d.o.o.	5,798,703	28,895,596	398.3%	210,453	169,830	-	5	5,779,119
13	ORBIS TELEKOM d.o.o.	10,993,410	14,035,764	27.7%	102,200	154,313	13	13	1,079,674
14	T.E.L.E. TIM d.o.o.	10,237,729	8,070,828	-21.2%	447,385	109,622	27	30	269,028
15	ORANGE BUSINESS HRVATSKA D.O.O.	6,051,602	7,963,692	31.6%	-	917,470	-	-	-
16	AT&T GLOBAL NETWORK SERVICES HRVATSKA D.O.O.	9,021,121	6,862,983	-23.9%	120,145	30,885	-	-	-
17	OPTIKA KABEL TV d.o.o.	4,670,994	5,916,250	26.7%	265,740	200,727	10	10	591,625
18	AKTON d.o.o.	4,668,834	4,478,390	-4.1%	292,479	24,047	3	4	1,119,598
19	BVfon d.o.o.	3,756,840	4,283,633	14.0%	-	-	1	1	4,283,633
20	VIA TEL d.o.o.	4,158,933	3,925,205	-5.6%	891,360	313,071	5	5	785,041
21	MOBISTAR D.O.O.	3,837,722	3,838,955	0.0%	470,034	346,236	1	1	3,838,955
22	HALO NET D.O.O.	4,874,615	3,316,993	-32.0%	410,663	4,352	10	10	331,699
23	JetStream Hrvatska d.o.o.	1,722,833	3,077,438	78.6%	426,320	1,284,139	-	-	-
24	PRIMATEL D.O.O.	1,684,217	2,866,725	70.2%	-	535,853	4	2	1,433,363
UKUPNO		15,720,908,283	14,311,186,326	-9.0%	2,742,525,056	2,518,622,470	8,005	7,952	1,799,696

Proizvođači telekomunikacijske opreme

Prošlogodišnja je proizvođačka četvorka ove godine narasla na petorku te je donekle promijenila sastav. Uz standardne Ericsson Nikola Tesla, Nokia Siemens Networks i Elektrokem, na ovogodišnjem se popisu još nalaze tvrtke Audio Video Trend (proizvođač profesionalne audio-video i data komunikacijske opreme) i Mobilisis (proizvođač sustava za nadzor prometa i sličnih rješenja koja uključuju mobilne tehnologije).

S godišnjim prihodom u iznosu od 1,62 milijarde kuna proizvođači ostaju drugi najbitniji segment hrvatskog telekom gospodarstva. Kao rezultat iznadprosječnoga pada prihoda, udio toga segmenta u ukupnome prihodu sada je tek recipročan njegovomu udjelu u ukupnome broju tvrtki. Broj je

zaposlenih također pao jače od prosječnih vrijednosti industrije, ali je tu udio proizvođača u ukupnome rezultatu telekomunikacijske industrije ostao iznadprosječan: s udjelom od 10% u broju tvrtki, proizvođači su zapošljavali 17,5% od ukupne radne snage.

Pad je prihoda i dobiti veći od prosjeka cijele branše moguće objasniti analizom strukture kupaca hrvatskih proizvođača. Naime, te tvrtke prvenstveno rade za strana tržišta, ponajviše istočnoeuropska i srednjeazijska, pa su se prošle godine našli u problemima zbog produljene recesije u tim dijelovima svijeta. Osim toga, proizvođači su na svojoj koži jako dobro osjetili i smanjenje, odnosno, promjenu strukture ulaganja domaćih operatora. Tablica 3.2.

Proizvođači telekomunikacijske opreme - poslovni subjekti koji najveći dio prihoda ostvaruju proizvodnjom i prodajom vlastitih telekomunikacijskih rješenja.

Tablica 3.2.

Članovi TOP 50 hrvatskih telekomunikacijskih tvrtki, segment proizvođača telekomunikacijske opreme

Rang	NAZIV	UKUPNI PRIHOD		RAST	DOBIT NAKON POREZA		BROJ ZAPOSLENIH		PRIHOD PO
		2009	2010	PRIHODA	2009	2010	2009	2010	ZAPOSLENOM
				2009/2010					2010
1	ERICSSON NIKOLA TESLA D.D.	1,479,228,989	1,275,681,480	-13.8%	128,447,089	24,061,618	1,616	1,575	809,956
2	NOKIA SIEMENS NETWORKS d.o.o.	492,204,753	302,966,914	-38.4%	-	1,020,034	129	120	2,524,724
3	ELEKTROKEM d.o.o.	35,221,639	29,126,797	-17.3%	4,223,575	5,328,637	75	64	455,106
4	AUDIO VIDEO TREND D.O.O.	2,840,529	4,538,528	59.8%	81,794	814,765	1	2	2,269,264
5	MOBILISIS D.O.O.	1,612,760	2,987,526	85.2%	168,231	7,826	2	11	271,593
UKUPNO		2,011,108,670	1,615,301,245	-19.7%	132,920,689	31,232,880	1,823	1,772	911,570

Distributeri telekomunikacijske opreme i komponenti

Godina 2010. pamtit će se kao crna godina za hrvatske distributere telekomunikacijske opreme. Od svih pet segmenata telekomunikacijskoga tržišta, distributeri su zabilježili daleko najgore rezultate, prijavivši pad prihoda za 55,2%, pad dobiti za 82,0% te smanjenje broja zaposlenih za čak 29,3%. Broj distributera na popisu pedeset najvećih ostaje jednak kao i 2009. Ipak, tek usporedba s rezultatima iz 2007. otkriva razmjere nepogode koja je pogodila taj segment telekomunikacijske industrije. Tada se, naime, na popisu pedeset najvećih našlo čak triput više distributera, s pet puta većim prihodom, šest puta većim brojem zaposlenih i čak dvadeset puta većom dobiti!

Distributeri telekomunikacijske opreme i komponenti - veletrgovci koji se bave plasmanom proizvoda za daljnju prodaju value added resellerima, dilerima i maloprodaji. U hrvatskom slučaju, ova kategorija također učestvuje i u prodaji krajnjim korisnicima.

Tri su glavna razloga strmoglavoga pada distributera. Prvi uključuje povećanje broja pružatelja telekomunikacijskih usluga koji zbog prirode posla vrlo brzo rastu i na osnovi većih prihoda istiskuju distributere s popisa pedeset najvećih. Drugi se razlog odnosi na pojačan tzv. subsidizing od strane operatora koji po znatno sniženim ili simboličnim cijenama prodaju mobitele do kojih su došli izravnim uvozom. Treći razlog uključuje recesiju i pad kupovne moći hrvatskoga stanovništva zbog koje je u 2010. općenito smanjen uvoz pa tako i uvoz telekomunikacijskih uređaja. Tab.3.3.

Tablica 3.3.

Članovi TOP 50 hrvatskih telekomunikacijskih tvrtki, segment distributera telekomunikacijske opreme i komponenti

Rang	NAZIV	UKUPNI PRIHOD		RAST	DOBIT NAKON POREZA		BROJ ZAPOSLENIH		PRIHOD PO
		2009	2010	PRIHODA	2009	2010	2009	2010	ZAPOSLENOM
				2009/2010					2010
1	MOBIS-ELECTRONIC D.O.O.	-	-	-	-	-	-	-	-
2	NOKIA CROATIA D.O.O.	8,962,283	8,578,287	-4.3%	146,766	49,236	8	8	1,072,286
3	Alcatel-Lucent Hrvatska d.o.o.	5,486,934	6,217,659	13.3%	-	500,075	3	2	3,108,830
4	TELECRON D.O.O.	4,598,880	3,662,205	-20.4%	171,330	90,894	5	5	732,441
UKUPNO		19,048,097	18,458,151	-55.2%	318,096	640,205	16	15	5,029,681

Implementatori telekomunikacijskih rješenja

Prošlu godinu po dobru neće pamtiti ni implementatori telekomunikacijskih rješenja. Ipak, prošli su znatno bolje od distributera jer bilježe znatniji pad (27,4%) tek u rubrici prihoda. Dobit je toga segmenta pala po ispodprosječnoj stopi od 2,2%. Broj je zaposlenih ostao nepromijenjen u odnosu na kraj 2009., jednako kao i broj poslovnih subjekata toga tipa koji se uspio plasirati na popis pedeset najvećih.

Tvrtka ITeRATIO ostaje najveći hrvatski implementator telekomunikacijskih rješenja, us-

Implementatori telekomunikacijskih rješenja - tvrtke koje nude usluge razvoja, instalacije i održavanja telekomunikacijskih sustava. Na osnovi partnerskih ugovora sklopljenih s vodećim proizvođačima opreme u mogućnosti su osigurati stručnu i kvalitetnu podršku korisnicima svojih usluga.

prkos tomu što se njezin prihod u godinu dana gotovo pa prepolovio. Znatne stope pada prihoda bilježe i Optima OSN Inženjering, Steiner i Vatel. Ima i onih kojima krizna godina i nije previše naškodila. Toj malobrojnoj skupini pripadaju Retel, Timcom i dubrovački Lumiss (koji smo prebacili u skupinu implementatora jer su njegove veleprodajne i maloprodajne aktivnosti stavljene u mirovanje). Tablica 3.4.

Tablica 3.4.

Članovi TOP 50 hrvatskih telekomunikacijskih tvrtki, segment implementatora telekomunikacijskih rješenja

Rang	NAZIV	UKUPNI PRIHOD		RAST	DOBIT NAKON POREZA		BROJ ZAPOSLENIH		PRIHOD PO
		2009	2010	PRIHODA	2009	2010	2009	2010	ZAPOSLENOM
1	ITerATIO d.d.	-	-	-42.2%	-	-	18	19	-
2	RETEL D.O.O.	20,119,335	21,436,901	6.5%	742,395	783,092	48	47	456,104
3	OPTIMA OSN-INŽENJERING D.O.O.	28,230,299	19,500,070	-30.9%	183,764	113,868	17	17	1,147,063
4	MICRO-LINK d.o.o.	13,882,106	12,752,363	-8.1%	2,005,571	1,156,190	17	17	750,139
5	STEINER d.o.o.	15,782,535	11,192,478	-29.1%	1,191,735	-	30	24	466,353
6	BEL TEL d.o.o.	6,506,842	5,938,517	-8.7%	97,339	6,918	19	24	247,438
7	VATEL d.o.o. za telekomunikacije, elektroniku i usluge	6,798,982	4,327,097	-36.4%	-	-	13	12	360,591
8	TELCOMPACT d.o.o.	4,118,687	3,876,999	-5.9%	766,233	564,642	8	9	430,778
9	STEINER TELEKOMUNIKACIJE d.o.o.	2,898,437	3,202,578	10.5%	85,337	119,082	6	7	457,511
10	LUMISS d.o.o.	2,868,261	3,058,358	6.6%	33,626	3,667	11	12	254,863
11	TIMCOM D.O.O.	2,370,789	2,939,522	24.0%	175,762	120,761	4	4	734,881
12	IstraCom d.o.o.	3,070,013	2,804,172	-8.7%	12,722	-	5	4	701,043
UKUPNO		106,646,286	91,029,055	-27.4%	5,294,484	2,868,220	196	196	735,498

Instalateri i serviseri telekomunikacijske opreme

U ovogodišnji telekomunikacijski TOP 50 uguralo se čak pet instalatera i serviseri. Tako je taj segment koji do 2007. nije imao nijednoga predstavnika na popisu pedeset najvećih sada postao po broju članova veći od distributera i jednak proizvođačima. Treba istaknuti kako je to jedini segment koji je ostvario pozitivnu stopu rasta u jednoj od kategorija jer mu je broj zaposlenih porastao za 7,1%.

Na prvo je mjesto toga segmenta zasjele tvrtka MMM Agramservis, servisni centar izdvojen iz Siemens-a čija djelatnost uključuje, između ostaloga, servisiranje Sony Ericsson i Motorola mobilnih telefona. Ostale tvrtke s popisa bave se izgradnjom ili održavanjem telekomunikacijske infrastrukture, bilo na lokalnoj razini (Zdenko i Telemont)

bilo na razini cijele države (G.S. Telekom).

Instalateri i serviseri prošle su godine ostvarili 0,5% od ukupnoga prihoda te 0,2% dobiti pedeset najvećih. Budući da je njihova djelatnost nešto radno intenzivnija u odnosu na ostale kategorije telekomunikacijskih tvrtki, udio se instalatera u ukupnome broju zaposlenih popeo na 1,8%. Iz svega je vidljivo da ta potkategorija ima zaista ograničen značaj za cjelokupnu hrvatsku telekomunikacijsku industriju. Ipak, jedan manji broj tvrtki koji tu participira iznimno dobro koristi potrebe ponajprije novih fiksnih operatera za izgradnjom vlastite infrastrukture te potrebe operatera i njihovih korisnika za servisiranjem mobitela i ostale telekomunikacijske opreme. Tab.3.5.

Instalateri i serviseri telekomunikacijske opreme – tvrtke koje bave instaliranjem i održavanjem telekomunikacijske opreme i uređaja (primjerice, polaganjem optičkih kablova) za potrebe operatera ili drugih krajnjih korisnika.

Tablica 3.5.

Članovi TOP 50 hrvatskih telekomunikacijskih tvrtki, segment instalatera i serviseri telekomunikacijske opreme

Rang	NAZIV	UKUPNI PRIHOD		RAST	DOBIT NAKON POREZA		BROJ ZAPOSLENIH		PRIHOD PO
		2009	2010	PRIHODA	2009	2010	2009	2010	ZAPOSLENOM
1	MMM AGRAMSERVIS D.O.O.	92,900,136	67,152,341	-27.7%	3,590,612	4,115,874	41	49	1,370,456
2	G.S. TELEKOM d.o.o.	-	-	-	-	-	-	-	-
3	KOM - SAT d.o.o.	6,200,708	4,659,574	-24.9%	1,015,178	-	24	26	179,214
4	ZDENKO d.o.o.	2,925,249	3,860,357	32.0%	377,478	628,279	15	19	203,177
5	TELEMONTE D.O.O.	3,665,627	2,505,349	-31.7%	171,519	-	16	15	167,023
UKUPNO		105,691,720	78,177,621	-17.3%	5,154,787	4,744,153	96	109	491,081

Zaključak i pogled u 2011.

Hrvatski telekomunikacijski sektor iza sebe ostavlja još jednu tešku recesijsku godinu za kojom će malo tko zažaliti. A do kada će negativni trendovi prevladavati? Slijedi li nam brz izlazak iz krize ili možda dugotrajna mučna stagnacija? Kakvu budućnost može očekivati svaki od segmenata telekomunikacijske branše? Kako bismo kreirali logičnu prognozu, najbolje je zapitati se što se od početka ove godine promijenilo u odnosu na prošlu, odnosno, koji su od bitnih čimbenika ostali nepromijenjeni.

Ponajprije, treba istaknuti da u Hrvatskoj još uvijek vlada krizno ozračje. Pozitivna stopa rasta BDP-a koja se ukazala u drugome tromjesečju tekuće godine zasad djeluje tek kao dobar pokazatelj moguće bolje budućnosti. Krajem prošle godine ukinuta je i druga stopa kriznoga poreza, što je trebalo imati pozitivan učinak na kupovnu moć stanovništva. Ipak, daljnji rast nezaposlenosti (sukladno usporedbi pokazatelja na godišnjoj razini) i problemi vezani za rast tečaja švicarskoga franka poništili su veći dio očekivanoga pozitivnoga učinka na kupovnu moć stanovništva. Tvrtke su i dalje u problemima zbog galopirajuće nelikvidnosti, a ni rast cijena energenata im nije od pomoći.

Kao izravna posljedica liberalizacije tržišta telekomunikacijskih usluga, u igru uključuju novi i sve uspješniji pružatelji telekomunikacijskih usluga.

Od čimbenika vezanih za telekomunikacije, najbitnijim se čini to što posebni namet na mobilnu komunikaciju putem govora i SMS poruka ostaje na snazi. Iako broj korisnika mobilne telefonije i širokopojsnoga Interneta i dalje raste, operatori bilježe daljnji pad prihoda zbog drastičnoga pada prosječne potrošnje korisnika. Zbog sukoba s regulatorom oko cijena najma infrastrukture drugim operatorima, Hrvatski je telekom odgodio većinu ulaganja na izgradnji nacionalne optičke mreže. Problem vlasništva nad komunalnom telekomunikacijskom infrastrukturom poznatijom kao DTK ostaje i dalje neriješen.

Dakle, osim ukidanja "harača" i stidljivoga oporavka gospodarstva nema drugih pozitivnih vijesti. U samome telekomunikacijskom sektoru nema baš nikakvih naznaka promjene te otužne situacije, a nijansa sveopćega sivila još je možda i pojačana time što je HT zaustavio ulaganja u razvoj optičke infrastrukture. Svatko će se složiti kako je u takvoj situaciji nemoguće očekivati bilo kakav korjenit zaokret, odnosno naglu promjenu trenda. Na osnovi svega napisanoga moguće je predvidjeti samo jedno: nastavak pada prihoda, dobiti i broja zaposlenih u hrvatskim telekomunikacijskim tvrtkama. Zbog laganoga oporavka gospodarstva stope će pada biti nešto niže nego prošle godine.

Hrvatski je telekom odgodio većinu ulaganja na izgradnji nacionalne optičke mreže. Problem vlasništva nad komunalnom telekomunikacijskom infrastrukturom poznatijom kao DTK ostaje i dalje neriješen.

Što se pojedinih segmenata tiče, izvjesno je da će prihodi operatora opet blago pasti zbog već spomenutih poreza koji negativno djeluju na korištenje usluga. Prihodi će proizvođača ovisiti ponajviše o brzini izlaska iz krize država čijim operatorima prodaju svoje proizvode. Oporavak je distributera također iluzorno očekivati zbog niske razine kupovne moći građana i sve jačega trenda izravnoga uvoza uređaja od strane operatora. Zbog goleme nelikvidnosti i problema u kojima se nalazi većina njihovih mogućih klijenata, patit će i rezultati implementatora telekomunikacijskih rješenja. Nagli će uspon instalatera biti zaustavljen kao posljedica smanjenja ulaganja od strane operatora.

A kad će se sunce napokon pojaviti na prozorčiću? Ako ne bude nove svjetske krize, možda već za dvije ili, što je vjerojatnije, tri godine. Ako se nova kriza ipak zakotrlja, velika je vjerojatnost da će se to dogoditi tek u drugoj polovini tekućega desetljeća.

Pripremio: mr.scKrešimir Alić
voditelj telekom istraživanja - IDC CEMA

